ELS DRETS DELS SOCIS MINORITARIS EN UNA SL

Una recent sentència del Tribunal Suprem sobre el dret d'informació dels socis en les societats limitades a Espanya (núm. recurs 1290/2020, data de resolució 29/05/2024, núm. de resolució 762/2024, Id Cendoj 28079110012024100752), ens brinda l'ocasió per resumir els drets dels socis de minoria en una societat limitada (d'ara endavant SL) segons el que estableix el Reial decret legislatiu 1/2010, de 2 de juliol, pel qual s'aprova el text refós de la Llei de societats de capital (d'ara endavant LSC).

Abordarem en primer lloc els drets que té el soci pel sol fet de participar en el capital social d'una SL, amb independència del percentatge en el capital social que deté, i després mirarem també els drets que tenen els socis de minoria en funció de la participació que ostenten en el capital social.

I.- DRETS INDIVIDUALS DE CADA SOCI

- **Dret a sol·licitar la convocatòria de la junta general ordinària (art. 169 LSC)**

La llei estableix que la junta general ha de ser convocada com a mínim un cop l'any per aprovar els comptes i la gestió social, i s'ha de reunir dins dels primers 6 mesos de l'inici del nou exercici. En cas que els administradors no procedeixin a convocar-la, qualsevol soci es pot adreçar al secretari judicial o al registrador mercantil del domicili social per sol·licitar-ne la convocatòria. Aquest dret s'estén a les altres juntes generals que puguin estar previstes als estatuts.

- **Dret de participació i vot a les juntes (art. 179 i 202 LSC)**

A la SL, a diferència de la societat anònima, la participació del soci a les juntes no pot ser limitada estatutàriament exigint, per exemple, un nombre mínim de participacions.
D'altra banda, sí que és possible també a la SL preveure classes diferents de participacions que tinguin, per exemple, atribuït més d'un dret de vot o bé participacions sense vot (art. 94 i 98 i ss. LSC). En aquests casos, el principi que cal respectar sempre és el d'igualtat de tracte als socis que es troben en les mateixes condicions (art. 97 LSC).

- **Dret a obtenir documentació i informació sobre els assumptes compresos en l'ordre del dia, amb anterioritat i durant la junta (art. 196 i art. 272 LSC)**

Aquest dret és el que ha estat objecte d'interpretació per part del Tribunal Suprem a la sentència esmentada anteriorment, a efectes de la possible impugnació dels acords socials.
Sobre aquest punt, l'Alt Tribunal ha vingut distingint entre informació útil o rellevant, que ha de ser proporcionada, i informació essencial que, en cas de no ser facilitada, impedeix al soci

deliberar i votar adequadament i, per tant, en cas d'aprovació de l'acord per part de la majoria, serà possible impugnar l'acord.

És important recordar que el soci pot sol·licitar la informació que estimi oportuna amb anterioritat a la junta i per escrit, a més de verbalment durant la reunió. Per tant, és aconsellable, sobretot per constituir una prova de la sol·licitud, enviar un requeriment per escrit amb anterioritat a la junta, ja que, durant aquesta, la reunió serà dirigida pel president, que normalment és expressió de la majoria, i per tant no sempre és fàcil per al soci minoritari deixar constància de les seves manifestacions.

- **Dret al repartiment de beneficis en proporció a la participació en el capital social (art. 93 i 275 LSC)**

De manera similar al que ja s'ha vist pel que fa al dret de vot, la Llei permet també que els estatuts socials prevegin una distribució dels dividends de manera preferent per a una sèrie de participacions.

També en cas de creació de participacions sense vot, aquestes tindran dret a percebre un dividend anual mínim.

- **Dret a la quota de liquidació (art. 93, 101 i 392 LSC)**

La Llei permet també preveure determinats privilegis en el moment de la liquidació de la societat. A més, en el cas de participacions sense vot, els seus titulars tindran dret a obtenir el reemborsament del seu valor abans que es distribueixi cap quantitat a la resta de participacions.

- **Dret d'assumpció o adquisició preferent de noves participacions (art. 304 LSC)**

En cas d'augment de capital amb emissió de noves participacions, la Llei atorga a cada soci un dret d'assumpció preferent de les noves participacions, en proporció a la participació que ostenta en el capital social. L'objectiu de la norma és evitar que un soci minoritari vegi diluïda la seva participació en el capital per decisió de la resta de socis.

Tanmateix, aquest dret existeix només en el cas d'ampliació de capital amb càrrec a aportacions dineràries, cosa que deixa marge a la majoria per intentar diluir un soci minoritari «incòmode», per exemple, mitjançant un augment de capital per compensació d'un crèdit que el soci majoritari ostenta davant la societat.

Ara bé, aquests augments de capital, segons la jurisprudència, podrien ser censurats pel soci minoritari mitjançant la impugnació de l'acord social en el cas que pugui demostrar que hi ha hagut un abús de dret a l'empara de l'article 7 del Codi civil, perquè l'augment de capital mancava d'una causa real i lícita que el justifiqués atenent la situació de la societat.

- **Dret de transmissió de les participacions d'acord amb els estatuts i la Llei (art. 107 i 108 LSC)**

Pel que fa a la transmissió de les participacions socials, la Llei no permet ni que la transmissió sigui totalment lliure, com si es tractés d'accions al portador, ni que els estatuts prohibeixin la transmissió de les participacions o estableixin restriccions tan elevades que tinguin el mateix efecte. No obstant això, sí que es podria prohibir la transmissió durant un màxim de 5 anys des de la constitució o des d'una ampliació de capital, o bé per un termini més llarg concedint als socis un dret de separació de la societat.

D'altra banda, són força habituals les clàusules que atorguen als socis minoritaris el dret a vendre les seves participacions quan un soci majoritari vulgui transmetre totes o part de les seves (dret d'acompanyament o clàusula *tag-along*), o bé que obliguen els socis minoritaris a transmetre les seves participacions en determinades condicions davant la voluntat d'un tercer de prendre el control de la societat (dret d'arrossegament o clàusula *drag-along*).

Aquestes clàusules normalment estan incloses en els pactes de socis, però també estan permeses a nivell estatutari, sempre que es respecti el dret de preferència establert per la LSC a l'article 107.2 per als socis.

- **Dret de separació del soci de la societat, fins i tot en el cas de no repartiment de beneficis (art. 346, 347 i 348 bis LSC)**

Els socis poden separar-se de la societat si no han votat a favor d'un determinat acord, o fins i tot si no tenen dret de vot, en els supòsits següents:

a) Substitució o modificació substancial de l'objecte social. En aquest sentit, la doctrina majoritària assenyala que és necessària una modificació formal de l'objecte social. En el cas de modificacions *de facto*, el soci no tindrà dret a separar-se, però podrà exercir altres accions per protegir els seus drets, com ara una acció de responsabilitat contra l'administrador.

b) Pròrroga de la societat.

c) Reactivació de la societat.

d) Creació, modificació o extinció anticipada de l'obligació de realitzar prestacions accessòries.

e) Modificació del règim de transmissió de les participacions socials.

f) Manca de distribució, com a mínim, del 25% dels beneficis distribuïbles obtinguts durant els tres exercicis anteriors. Aquesta última facultat està subjecta a les limitacions previstes a l'article 348 bis LSC.

A més de les causes de separació previstes per la Llei, els estatuts poden preveure altres causes, determinant la manera d'acreditar l'existència de la causa de separació, la forma d'exercir el dret i el termini per al seu exercici.

- **A les societats obligades a auditoria, dret a sol·licitar la designació d'un auditor de comptes (art. 265.1), quan:**

La Junta General no l'hagi nomenat abans de la finalització de l'exercici que s'ha d'auditar, o la persona designada no hagi acceptat el càrrec o no pugui complir les seves funcions.

Les societats que estan exemptes de l'obligació d'auditar els seus comptes són aquelles que, durant dos exercicis consecutius, reuneixin almenys dues de les circumstàncies següents:

a) Total de les partides de l'actiu no superior a 2.800.000 euros.

b) Import net de la xifra de negocis no superior a 5.700.000 euros.

c) Nombre mitjà de treballadors no superior a 50.

La sol·licitud s'ha d'adreçar al Registrador Mercantil del domicili social de la societat, i el soci haurà d'al·legar la prova de la seva participació en el capital social (art. 350 i ss. del Reglament del Registre Mercantil).

II.- SOCIS AMB MENYS D'UN 5% DEL CAPITAL SOCIAL

- **Dret a impugnar els acords socials (junta i consell) quan tinguin com a mínim l'1% del capital (art. 206 i 251).**

El termini d'impugnació és d'un any des de la data d'adopció de l'acord. Si l'acord s'ha inscrit al Registre Mercantil, el termini de caducitat es computa des de la data d'oposabilitat de la inscripció. En el cas d'acords contraris a l'ordre públic, l'acció d'impugnació no caducarà ni prescriurà.

III.- SOCIS AMB ALMENYS UN 5% DEL CAPITAL SOCIAL

- **Dret a impedir la renúncia o la transacció d'una acció social de responsabilitat (art. 238)**
- **Dret a exercir l'acció de responsabilitat contra els administradors (art. 239)**

Normalment, els administradors són expressió de la majoria que controla la societat o són els mateixos socis majoritaris que, alhora, exerceixen el càrrec d'administrador. Per tant, no sempre els socis majoritaris tenen interès a exigir responsabilitats als administradors. La competència per interposar, renunciar o transigir l'acció de responsabilitat contra els administradors correspon, en primera instància, a la Junta General. Per aquest motiu, la Llei concedeix a una minoria qualificada tant la facultat d'oposar-se a la junta davant un acord de renúncia o transacció de l'acció, com la d'interposar l'acció de responsabilitat en el cas que la junta no s'activi o acordi no procedir amb l'acció, o bé, sense esperar la posició i/o decisió de la junta, si la responsabilitat de l'administrador deriva d'una infracció del deure de lleialtat.

- **Dret a sol·licitar la presència d'un notari a la junta per aixecar-ne acta (art. 203)**

Es tracta d'un dret important, ja que el president de la junta, que normalment és expressió de la majoria, és qui dirigeix les sessions i aprova l'acta de la junta i, per tant, per exemple, és qui decideix els torns de paraula i les intervencions durant una junta. La presència d'un notari pot servir per dissuadir possibles abusos contra els socis minoritaris per part del president de la junta. Els socis minoritaris han d'adreçar la sol·licitud als administradors i, un cop realitzada la sol·licitud, la presència del notari és obligatòria, sota pena de nul·litat dels acords adoptats durant la junta.

El notari deixarà constància dels assistents a la junta, de qui actua com a president i, si escau, com a secretari, i finalment de tot allò que esdevingui durant la junta, incloses les manifestacions que puguin fer els socis de minoria. L'acta notarial no se sotmet a aprovació i els honoraris del notari aniran a càrrec de la societat, no del soci que n'ha sol·licitat la presència.

- **Dret a sol·licitar als administradors la convocatòria de la junta general (art. 168)**

El requeriment de la minoria s'ha de fer notarialment i, si els administradors no s'activen per convocar la junta dins dels dos mesos següents a la sol·licitud, la minoria pot adreçar-se bé al secretari judicial o bé al Registre Mercantil del domicili social perquè procedeixin a efectuar la convocatòria.

- **Dret a sol·licitar la designació d'un auditor de comptes per a societats no obligades a auditar (art. 265.2)**

La sol·licitud s'ha d'adreçar al Registrador Mercantil del domicili social dins dels tres mesos següents al tancament de l'exercici que es vol auditar; per tant, en la majoria dels casos, com a màxim fins al 31 de març de l'any següent al que serà objecte d'auditoria (art. 359 del Reglament del Registre Mercantil).

En teoria, pot ser un dret molt efectiu, sobretot si la minoria es planteja una possible acció de responsabilitat contra els administradors i no ha pogut accedir a la informació de la societat. A més, els honoraris de l'auditor van a càrrec de la societat. No obstant això, cal tenir en compte que l'auditor no pot substituir un professional ni revisar tota la comptabilitat, sinó que la seva funció està limitada a l'auditoria dels comptes.

D'altra banda, és molt habitual que la societat es negui de manera rotunda a permetre a l'auditor l'accés a la seva comptabilitat, fet que, de facto, impossibilita el desenvolupament de l'encàrrec.

- **Dret a examinar al domicili social els documents que serveixin de suport i d'antecedent als comptes anuals (art. 272)**

Aquest dret pot ser limitat pels estatuts socials. Tanmateix, no és gaire habitual trobar aquesta limitació.

La llei atorga la possibilitat d'exercir aquest dret fins i tot mitjançant un professional designat per la minoria, cosa que converteix aquest dret en un dels més efectius per poder examinar realment i, si escau, censurar la gestió social dels administradors.

IV.- SOCIS AMB ALMENYS UN 25% DEL CAPITAL SOCIAL

- **Dret a obtenir documentació i informació sense possibilitat de denegació per part dels administradors (art. 196.3)**

Davant d'una sol·licitud d'informació escrita o oral per part dels socis sobre algun dels assumptes previstos a l'ordre del dia d'una junta, els administradors poden negar-se a facilitar la informació si consideren que la seva difusió perjudica l'interès social. Aquesta possibilitat queda exclosa quan la sol·licitud prové de socis que ostenten com a mínim el 25% del capital social.

- **No serà suficient l'acord de la junta per a l'exclusió d'un soci que tingui com a mínim el 25% del capital i no estigui conforme amb l'exclusió. En aquest cas, serà necessària una resolució judicial ferma (art. 352).**

Les causes d'exclusió es divideixen entre les legals, és a dir, les previstes per la Llei (incompliment voluntari de l'obligació de realitzar prestacions accessòries, soci administrador que infringeix la prohibició de competència o que hagi estat condemnat per sentència ferma a indemnitzar la societat per actes contraris a la llei o als estatuts, o realitzats sense la deguda diligència), i les que poden estar incorporades als estatuts socials amb el consentiment de tots els socis.

L'exclusió és competència de la junta. Tanmateix, llevat del cas d'exclusió del soci per condemna a indemnitzar la societat, si el soci que té almenys el 25% del capital s'hi oposa, caldrà, a més de l'acord d'exclusió adoptat per la junta, una sentència judicial ferma.